

Funkcionēšanas pašvērtējuma saistība ar objektīvi noteiktiem un klīniskiem rādītājiem cilvēkiem ar muguras smadzeņu bojājumu

Vanda Jankovska, Anita Vētra

*Rīgas Stradiņa universitāte,
Rehabilitācijas katedra, Latvija*

Ievads. Pasaules Veselības organizācija ir izstrādājusi uz Starptautiskās funkcionēšanas un nespējas klasifikāciju balstītu funkcionēšanas pašvērtējuma anketu *WHODAS 2.0*, lai varētu pilnīgāk izvērtēt funkcionēšanas traucējumus cilvēkiem ar invaliditāti un hroniskām slimībām. Muguras smadzeņu bojājums bieži vien ir iemesls invaliditātes noteikšanai, kā arī šiem cilvēkiem ikdienā jāsaskaras ar dažādām fiziskās un sociālās vides funkcionēšanas barjerām, kas būtiski ietekmē viņu dalību ikdienas dzīves aktivitātēs. Kopš 2015. gada 1. janvāra Latvijā invaliditātes izvērtēšanai tiek izmantota funkcionēšanas pašvērtējuma anketa, kas veidota, ņemot par pamatu *WHODAS 2.0* anketas jautājumus.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis bija izpētīt cilvēku ar muguras smadzeņu bojājumu funkcionēšanas pašvērtējuma saistību ar objektīvi noteiktiem un klīniskiem rādītājiem.

Pētījumā tika iekļauti cilvēki ar muguras smadzeņu bojājumu, kuri laikposmā no 2011. gada līdz 2014. gada augustam ārstējušies NRC "Vaivari". Respondenti bija vecumā no 18 līdz 65 gadiem. No 2014. gada septembra līdz novembrim tika analizētas slimības vēstures un anketēti pētījuma dalībnieki, izmantojot PVO izstrādāto veselības pašvērtējuma anketu *WHODAS 2.0*.

Rezultāti. Saņemta 101 aizpildīta anketa, no kurām analizētas 98. *Cronbach* α koeficients uzrādīja labu aizpildīto anketu iekšējo saskaņotību (0,7–0,9). Lielākajai daļai respondentu ir noteikta I vai II invaliditātes grupa, kas raksturo ļoti smagus un smagus funkcionēšanas traucējumus. Vairāk nekā 40% aptaujāto strādā algotu darbu, un tikai trešā daļa respondentu norādīja, ka nestrādā veselības stāvokļa dēļ. Visvairāk cilvēki ar muguras smadzeņu bojājumu jūtas ierobežoti ikdienas dzīves aktivitātēs, līdzdalībā sabiedrībā un mobilitātē, savukārt vismazāk – izpratnē un komunikācijā. Kopējais funkcionēšanas pašvērtējuma anketas punktu skaits respondentiem tika aprēķināts 33–40 no 100 maksimālajiem, ko var interpretēt kā mēreni un vidēji ierobežotu funkcionēšanu. Tika atrastas ciešas korelācijas ($p < 0,05$, $p < 0,001$) starp dažiem objektīvi un klīniski noteiktajiem rādītājiem un anketas sadaļām, kurās svarīga loma ir fiziskajai funkcionēšanai. Savukārt starp kopējo funkcionēšanas pašvērtējumu un objektīvajiem rādītājiem netika atrastas nozīmīgas sakarības.

Secinājumi. Objektīvi noteiktie un klīniskie rādītāji raksturo tikai fiziskās funkcionēšanas spējas, kas daļēji saskan ar paša cilvēka novērtēto fizisko funkcionēšanu. Lai izprastu pacienta patiesās funkcionēšanas spējas un individuālos faktorus, kas to ietekmē, papildus objektīvi nosakāmajiem rādītājiem nepieciešams noteikt arī funkcionēšanas pašvērtējumu.